

František Nušl

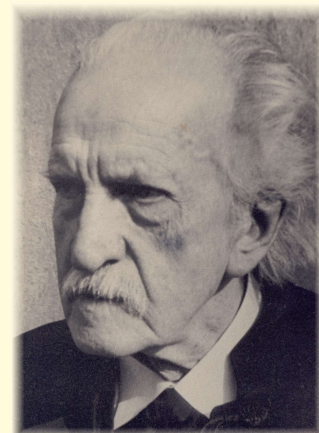
Jaroslav Zdeněk

Česká astronomická společnost vznikla na konci 1. světové války v tehdejším Rakousku-Uhersku. S přijetím stanov i s jejich obsahem pomohl baron Arthur Kraus, amatérský astronom, který od roku 1912 provozoval v Pardubicích svoji První lidovou hvězdárnu. Kromě astronomie baron Kraus podporoval první pokusy českého aviatika Ing. Jana Kašpara.

Ustavující schůze České astronomické společnosti byla svolána do posluhárny prof. Nušla v Náplavní ulici v Praze na 8. prosince 1917 ve 14 hodin. Účastnilo se jí něco přes 50 přihlášených členů. Prvním předsedou byl zvolen školní rada prof. Jaroslav Zdeněk (1837–1923). Při volbě do výboru byli na přání J. J. Friče a F. Nušla zvoleni pouze astronomové-amatéři. Teprve roku 1922 vstoupili do výboru profesionální astronomové Nušl, Svoboda, Mašek, Schneider a Seydl.

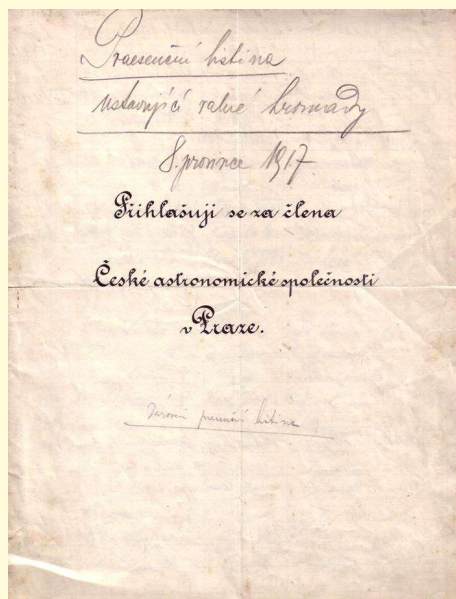

Příklad zakládajícího člana J. Klepešty

Josef Jan Frič

V srpnu 1917 Josef Klepešta na psacím stroji sepsal a distribuoval mezi členy ČAS „Zprávy České astronomické společnosti“. Společnost přešla k tištěnému periodiku v březnu 1918, kdy vyšlo první číslo „Věstníku ČAS“ s osmi stranami a takto vycházel po dva roky jako čtvrtletník.

Číslo	Jméno a příjmení	Adresa	Domu	Člen
1	Fr. Nušl	Prague	2	1
2	J. Zdeněk	Prague	43	1
3	J. Klepešta	Prague	25	1
4	J. Frič	Prague	13	1
5	J. Mašek	Prague	21	1
6	J. Schneider	Prague	12	1
7	J. Seydl	Prague	8	1
8	J. Svoboda	Prague	3	1
9	J. Kraus	Prague	35	1
10	J. Kašpar	Prague	42	1
11	J. ...	Prague	18	1
12	J. ...	Prague	60	1
13	J. ...	Prague	3	1
14	J. ...	Prague	14	1
15	J. ...	Prague	388	1
16	J. ...	Prague	1009	1
17	J. ...	Prague	14	1

Číslo	Jméno a příjmení	Adresa	Domu	Člen
18	J. ...	Prague	12	1
19	J. ...	Prague	1	1
20	J. ...	Prague	1	1
21	J. ...	Prague	1	1
22	J. ...	Prague	1	1
23	J. ...	Prague	1	1
24	J. ...	Prague	1	1
25	J. ...	Prague	1	1
26	J. ...	Prague	1	1
27	J. ...	Prague	1	1
28	J. ...	Prague	1	1
29	J. ...	Prague	1	1
30	J. ...	Prague	1	1
31	J. ...	Prague	1	1
32	J. ...	Prague	1	1
33	J. ...	Prague	1	1
34	J. ...	Prague	1	1
35	J. ...	Prague	1	1
36	J. ...	Prague	1	1
37	J. ...	Prague	1	1
38	J. ...	Prague	1	1
39	J. ...	Prague	1	1
40	J. ...	Prague	1	1
41	J. ...	Prague	1	1
42	J. ...	Prague	1	1
43	J. ...	Prague	1	1
44	J. ...	Prague	1	1
45	J. ...	Prague	1	1
46	J. ...	Prague	1	1
47	J. ...	Prague	1	1
48	J. ...	Prague	1	1
49	J. ...	Prague	1	1
50	J. ...	Prague	1	1

Česká astronomická společnost (později Československá astronomická společnost) byla založena jako spolek sdružující zájemce o astronomii z nejnižších vrstev obyvatelstva: vedle sebe se věnovali astronomii architekt s předsedou dělnických spolků, inženýr s učitelem, továrník se studentem.

Společnost si jako hlavní cíle vytyčila:

- zřízení lidové observatoře astronomické v Praze
- zřízení knihovny a čítárny přístupné nejširším kruhům
- šíření a popularizování výsledků moderní astronomie

Úvod
z 1. čísla
Věstníku
ČAS

První předseda: prof. Jaroslav Zdeněk

Počet zakládajících členů: 50

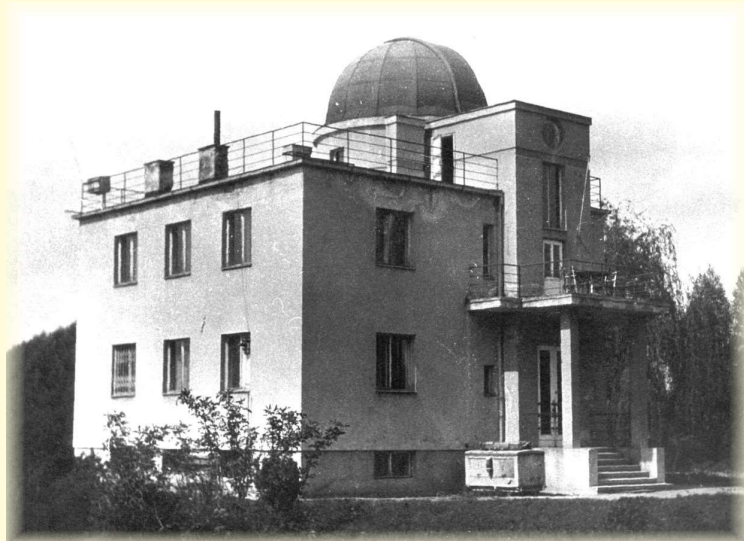
Naše úkoly.

Ve víru největší války, jaká kdy stihla svět, vstupuje v život nová vědecká společnost v Čechách. Mnohým bude připadat její založení jako nevhodné, ne-li dokonce nevhodné v této době plné převratů, kdy nikdo z nás neví, jak bude vypadat zítřek. — Inter arma silent musae — rachot děl, politické události a všeobecné vzrušení mysli jsou velmi nepříznivými okolnostmi pro klidnou tvorivou práci vědeckou. Ale skutečnost je zde — Česká astronomická společnost byla ustavena přes všechny nepříznivé momenty a zdánlivě nevhodnou dobu. Co se nevhodnosti týče, nemohu býti toho názoru. Usilujeme-li o svoji samostatnost at politickou nebo kulturní, není nikdy doba nevhodná. A pro samostatnou českou kulturu je třeba nezávislosti na vědě cizí, nechceme-li býti jen příživníky vědy jiných národů. A proto také usilujeme o českou astronomii, neodvislou od cizích knih, příruček, přístrojů a observatorií. Chceme mít svoji národní vědeckou i lidovou hvězdárnu, svoji astronomickou literaturu a konečně i své vlastní ústředí, jako je mají jiní šťastnější národové. A považují právě za charakteristické, že v nynější bouřlivé době bylo možno založiti u nás novou vědeckou společnost. Svědčí to o naší kulturní síle a neutuchajícím zájmu širokých vrstev pro vědecké a popularizační snahy.

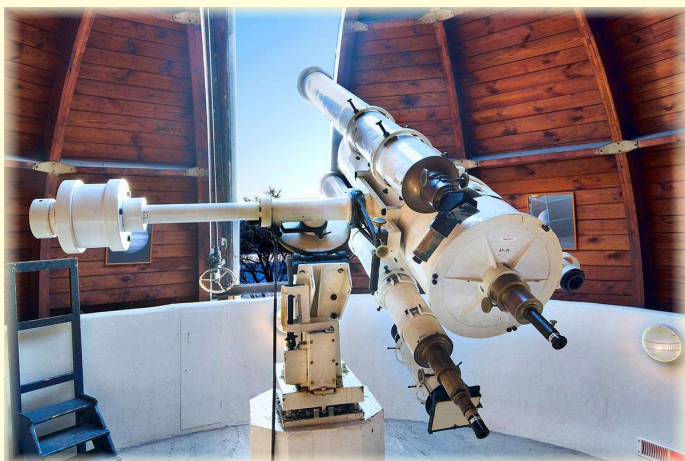
Na přelomu 19. a 20. století působilo na jihu Čech vícero amatérských astronomů – jmenujme Václava Řepu, Franze Weydeho či Johanna J. Zinka. Pozoruhodnou astronomickou pozůstalost jednoho z nich, výrobce školních pomůcek, papírníka a vydavatele jihočeských turistických průvodců i pohlednic Johanna J. Zinka (1842 – 1920) získala z odkazu a uchovává českobudějovická Hvězdárna a planetárium dodnes.

V jihočeské metropoli vznikla ve 20. letech 20. století snaha vybudovat hvězdárnu jakožto instituci, zabývající se astronomickým pozorováním, seznamováním široké veřejnosti s astronomií i jejím filozofickým přesahem ve všeobecném rozmachu spolkových a vzdělávacích aktivit první republiky. S pozváním všech „kdož mají zájem o klenbu nebeskou a příbuzné vědy“ a pod heslem **CO CHCEME? HVĚZDÁRNU!** byla v říjnu 1928 založena Jihočeská astronomická společnost. V čele tohoto úsilí stály známé budějovické osobnosti – Karel Vodička, Jaroslav Maňák, Jan Fejtek, Antonín Kubiček, bratři Švehlové a mnozí další.

Předsedou spolku se stal Dr. Karel Vodička (1880–1957), absolvent matematiky a fyziky na pražské univerzitě, gymnaziální profesor matematiky a fyziky a posléze v letech 1925–1935 ředitel Gymnázia Jana Valeriána Jirsíka v Českých Budějovicích.

Hvězdárna v Českých Budějovicích (Štěpán Kovář 1999)

Dalekohled hvězdárny v Českých Budějovicích

Hvězdárna a planetárium České Budějovice s pobočkou Observatoří na Kleti je jedinou profesionální astronomickou institucí v jihočeském regionu. Od roku 1937 ji navštívilo téměř dva a půl milionu návštěvníků.

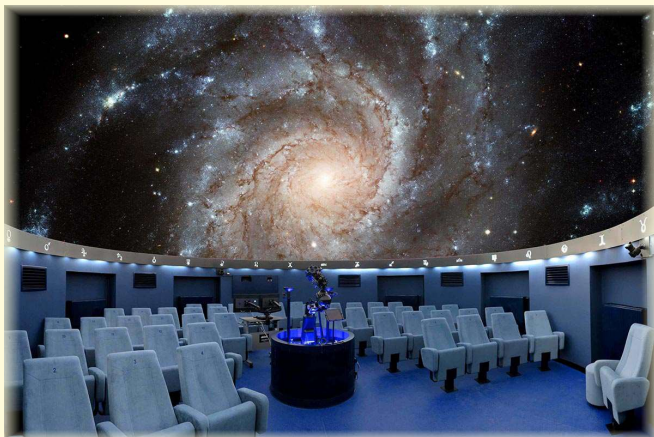
Prvním ředitelem hvězdárny byl v letech 1928–1942 Karel Vodička, dalšími pak Bohumil Polesný (1942–1966); Antonín Mrkos (1966–1991) a Jana Tichá (od 1992 do současnosti).

Ze skromné ideje prvorepublikových členů JAS o horské pozorovatelné vyrostla do současnosti mezinárodně uznávaná Observatoř Klet. Jejím hlavním přístrojem je od roku 2002 moderní teleskop KLENOT, druhý největší dalekohled v České republice. Funguje jako „kosmická hlídka“, tzn. slouží k přesným měřením pohybu asteroidů kolem Země.

Současný výzkumný tým v čele s Janou Tichou a Milošem Tichým se v první řadě věnuje na astrometrii asteroidů pohybujících se v blízkosti Země a funguje vlastně jako kosmická hlídka sledující potenciálně nebezpečné asteroidy. Z Kleti byly byla měřena též jasnější tělesa ve vzdálených oblastech sluneční soustavy, první zaznamenané mezihvězdné těleso 'Oumuamua či se podíleli na studiu štěpení kometárních jader včetně komety Shoemaker-Levy 9 před srážkou s Jupiterem. Observatoř Klet spolupracuje s Minor Planet Center při Mezinárodní astronomické unii (IAU), od roku 2014 má podepsán kontrakt s Evropskou kosmickou agenturou (ESA, program SSA-NEO).

Pro veřejnost se nadto na Kleti každé léto konají exkurze, představující výzkumný program a problematiku možného střetu Země s asteroidy. Největší čočkový dalekohled v České republice o průměru 30 cm při nich slouží k pozorování Slunce.

Činnost obnovila Jihočeská astronomická společnost hned po osvobození republiky. Na podzim 1945 se konala valná hromada a po ní se již „otcové zakladatelé“ do činnosti JAS nezapojovali. Předsedou JAS byl zvolen a posléze ředitelem hvězdárny jmenován Bohumil Polesný, člen JAS od konce 30. let, povoláním učitel a posléze také středoškolský profesor. V padesátých letech byla JAS sloučena s Českou astronomickou společností a 1954 hvězdárna převedena do správy Krajského národního výboru. To vytvořilo finanční zázemí pro fungování hvězdárny, její činnost se ovšem v souladu s dobovými změnami posunula k podpoře materialistického světového názoru a ideologie ateismu, organizování amatérských astronomických kroužků po celém kraji a amatérské výrobě optiky a dalekohledů včetně pokusů o zbudování velkých přístrojů. V roce 1957 se na podkladu předválečné ideje členů JAS začala budovat pobočka hvězdárny pod vrcholem hory Klet mezi Českými Budějovicemi a Českým Krumlovem.

Digitální planetárium hvězdárny v Českých Budějovicích

Název: Jihočeská
Status: pobočka ČAS
Období: od roku 1928
Působení: Jižní Čechy
Počet členů: celkem 37

V roce 2000 byla v Sezimově Ústí znovuzaložena Historická sekce České astronomické společnosti (zkráceně HISEC). Přípravný výbor s přítomnými členy sekce schválil statut a přijal do sekce při svém založení celkem 10 členů, mezi kterými jsou zájemci o astronomii z celé republiky.

MÍSTA ASTRONOMICKÉ VZDĚLANOSTI 1918 - 1945

publikace
Š. Kováře
o hvězdárnách
v letech
1918-1948
(2000)

Štěpán Kovář na knižním veletrhu v Praze (2003)

autogramiáda k vydání monografie o A. Bečvářovi

výstava Š. Kováře o hvězdárnách 1918-1948
na knižním veletrhu v Praze (2002)

Prvním větším počinem pod taktovkou Štěpána Kováře byl projekt „Bečvář 100“, jehož nosným tématem bylo 100. výročí narození osobnost významného českého astronoma 20. století Antonína Bečváře.

Připomenutí života a díla tohoto vědce je o to závažnější, že v minulosti se na jeho jméno zapomínalo a postupně tak tento významný astronom upadl téměř v zapomnění. Jeho velkolepé dílo – hvězdné atlasy – však Antonína Bečváře proslavily po celém světě a staly se opravdovým fenoménem v oblasti hvězdné kartografie.

předseda ČAS Jiří Grygar a předseda SAS Ladislav Hric v Brandýse nad Labem odhalují pamětní desku A. Bečvářovi

vernisaž výstavy a představení monografie o Antonínu Bečvářovi v Tatranské Lomnici (2001)

sestání na Skalnatém plesu při příležitosti odhalení pamětní desky Antonína Bečváře (2001)

Název: Historická sekce
Status: sekce, od roku 2014 skupina
Období: obnovena 2000 - zrušena 2014
Web: hisec.astro.cz
Počet členů: ca 10-40

Pozorování zatmění Slunce (1954)

Sluneční sekce ČAS je jednou z nejstarších sekci společnosti. Vznikla v rámci ČAS jako jedna z prvních pod názvem Sekce pro pozorování Slunce. Její členové se aktivně zapojovali do pozorování Slunce již v roce 1920, kdy sekce teprve vznikala. Od počátku byli velmi aktivní, takže např. ve zprávě za rok 1928 se dočteme, že členové uskutečnili 569 pozorování.

Kromě toho se ale také uskutečnilo mnoho pozorování úplných zatmění Slunce, za kterými pořádají expedice po celém světě.

Dále probíhají radioastronomická pozorování, pozorování zajímavých úkazů, jakým byl např. přechod Venuše a Merkuru přes sluneční disk, vzdělávací činnost, vedení kroužků.

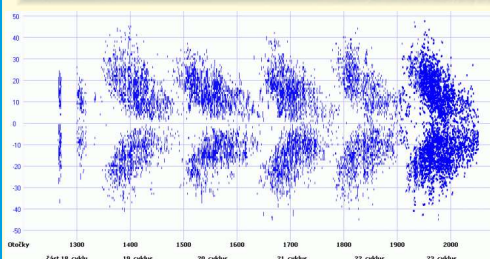
Pozorování zatmění Slunce (1954)

Úplné zatmění Slunce - foto Miloš Druckmüller, Martin Dietzel, Shadia Habel, Vojtěch Rušíň (2010)

Expedice za úplným zatměním Slunce (Uganda - 2013)

Tzv. motýlkový diagram zobrazuje rozložení slunečních skvrn v jednotlivých slunečních cyklech za roky 1948-2006 (V. Felik)

Hlavní náplň činnosti sekce se od doby vzniku moc nezměnila. Stále to je především pozorování sluneční fotosféry a zakreslování slunečních skvrn, jejich vyhodnocování a zpracování výsledků. Se svými výsledky členové seznamují veřejnost v rámci přednáškové činnosti, publikují je ve vědeckých i vědecko-populárních časopisech a dalších médiích, prezentují na seminářích, kdy na některých z nich se podílí i organizačně.

Název: Sluneční sekce
Status: sekce
Období: od roku 1920
Web: slunce.astro.cz
Počet členů: 32 (2016)

Sekce sdružuje členy se zájmem o astronomické přístroje a dalekohledy. Sekce se věnuje návrhu, řešení i testování technických otázek spjatých z astronomickou činností, poradenské činnosti, připravuje testování dalekohledů, montáží a okulárů.

a tohle vidí i skrz mraky

Členové sekce se podílejí na organizaci MHV, což je zkratka názvu Mezní Hvězdna Velikost. Myšlenka uspořádat setkání lidí stejného založení s dalekohledy vznikla v roce 2004. Akce je pořádána vždy dvakrát v roce o víkend, na jaře a na na podzim.

testování dalekohledů a okulárů

a tohle vidí i skrz mraky

Náplní její práce je zejména:

- konzultace při výběru vhodné astronomické techniky pro ostatní složky/sekce ČASu
- technické poradenství v oblasti astronomické techniky třetím stranám
- testy astronomické techniky a souvisejícího příslušenství
- popularizační a osvětová činnost

do dalekohledu se dá koukat z obou stran ...

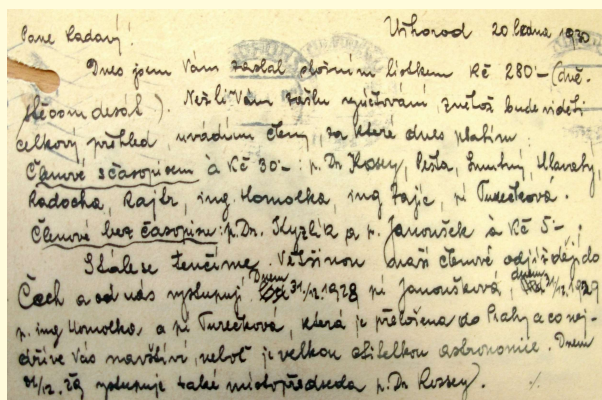
Název: Přístrojová a optická sekce
Status: sekce
Období: obnovena roku 2000
Web: posec.astro.cz
Počet členů: cca 15-60

Zásluhou Františka Pešty, úředníka zemského úřadu v Užhorodě, byla dne 30. března 1928 ustavena v Užhorodě Podkarpatská astronomická společnost, a to jako pobočka České astronomické společnosti.

Pravidelné schůzky společnosti se konaly v prostorách methodistického sboru, jehož představenstvo požadovalo pouze drobný příspěvek na osvětlení.

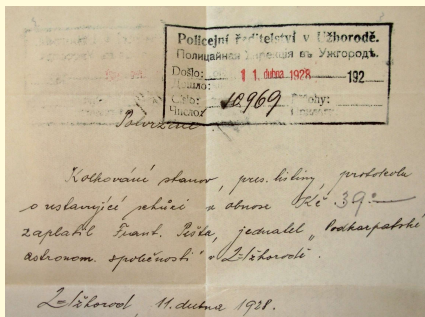
Ke konci roku 1928 měla Podkarpatská astronomická společnost 15 řádných členů, z nichž část odebírala časopis Říše hvězd.

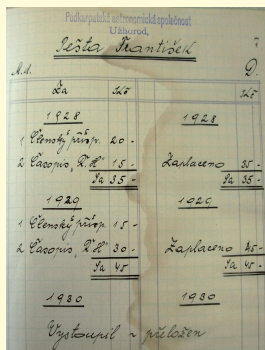
ukázka korespondence Pešty s petřínskou hvězdárnou (1930)

Užhorod (foto archiv R. Lášek - Codyprint - cca 1929)

doklad o poplatku při registraci spolku v roce 1928 na tehdy závratných 39,- Kč

ukázka členské evidence Podkarpatské astronomické společnosti (1930)

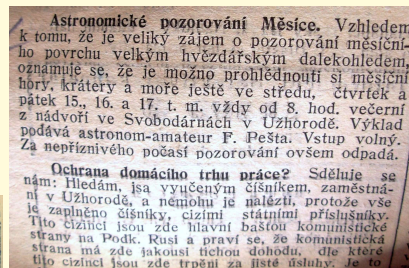

Československá finanční stráž na Podkarpatské Rusi (foto archiv R. Lášek - Codyprint - cca 1936)

Pod vedením Františka Pešty probíhala pozorování planet, Měsíce, hvězdokup, dvojhvězd a slunečních skvrn.

Astronomická společnost používala pro pozorování objektů noční oblohy menší dalekohled o průměru 70 mm, který společnosti zapůjčil i se stativem tehdejší guvernér Podkarpatské Rusi Dr. Anton Beskid.

V českém tisku (např. v Podkarpatských hlasech) uveřejnil František Pešta 38 populárních článků z astronomie a množství drobných zpráv.

inzerce astronomických přednášek v českém tisku na Podk. Rusi (1930)

Z korespondence s Prahou se dozvídáme, že lidé si raději než otočné mapky noční oblohy zakoupí vodku. To Peštu příliš netěšilo, ale přesto pokračoval v přednáškách a pozorování.

Listopad 1930 byl studenou sprchou - Pešta píše do Prahy o svém přelození do okresu Tačovo, které se nepodařilo i přes mnohé intervence odvrátit.

Po odchodu Pešty z Užhorodu následovala na přelomu roku 1931 a 1932 likvidace Podkarpatské astronomické společnosti.

František Pešta pozoruje dalekohledem v kopuli hvězdárny (cca 1966)

Název: Podkarpatská astronomická společnost
Status: přidružená pobočka ČAS
Období: 1928-1931
Působení: Podkarpatská Rus
Počet členů: celkem 15

